

www.turkishstudies.net/history

Turkish Studies - Historical Analysis

eISSN: 2667-5552

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Muhteva Analizi Yöntemiyle Türkiye'yi 1980 Askeri Darbesine Götüren 1974-1980 Arasındaki Dönemin İncelenmesi

Examination of the Period Between 1974-1980 that Led Turkey to the 1980 Military Coup with the Content Analysis Method

Hasan Gönder* - Gülbahar Konak**

Abstract: The military coup that occurred on September 12, 1980 in Turkey and the factors that caused this coup are still being discussed today. It is clear that there were some certain economic, social, legal and administrative problems lying beneath this military coup. In the literature survey conducted on the subject, it has been observed that the researchers and academics are in dissent on the factors that led to the military coup in Turkey. This study aims to reveal the main factor that triggered the occurrence of the 1980 military coup. The method of the study is the conceptual analysis method, which is one of the two basic methods of content analysis. The data source of the study is constituted by the United Meeting Minutes of the Turkish Grand National Assembly between 1974-1980. In the research, the year 1974 was chosen as the start date of the period leading to the coup, because the influence of the army was observed in the governments established and the government policies released after the memorandum issued on 12 March 1971. In addition, with the escalation of the Cyprus issue, reasons such as the army's return to its barracks and a break in politics were effective in choosing 1974 as the start date of the study. With this method, the factors thought to be effective in the occurrence of the 1980 military coup were grouped under five categories, the contexts in which the words appeared were analyzed using evaluation criteria, and it was tried to determine whether the deputies favored a consensus on the factors in question. The main hypothesis of the study is that the most important factor that triggered the 1980 military coup is the attitudes of the Members of Parliaments (MPs) against the consensus prevented the government from working and caused a clog in the system. In this study, words that appear 10,670 times under the five categories in total were analyzed with the Key-Word-in-Context method in order to test the hypothesis and the validity of this argument was revealed with a rate of 89%.

Structured Abstract: On 12 September 1980, the Turkish Armed Forces (TAF) has carried out the second military coup in the history of the Republic of Turkey. It is known that certain economic, social, legal and administrative problems caused this military coup. In the literature survey conducted on the subject, it was

* Arş. Gör., Çağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Res. Asst., Çağ University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations
ORCID 0000-0001-7327-1408

hasangonder@cag.edu.tr

** Lisans Öğrencisi, Çağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Bachelor Student, Çağ University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations

ORCID 0000-0002-2075-3814

gulbaharknk@gmail.com

Cite as/ Atıf: Gönder, H. & Konak, G. (2021). Muhteva analizi yöntemiyle Türkiye'yi 1980 askeri darbesine götüren 1974-1980 arasındaki dönemin incelenmesi. *Turkish Studies - History*, 16(3), 279-289.
<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.49620>

Received/Geliş: 23 February/Şubat 2021

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2021

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2021

CC BY-NC 4.0

observed that the researchers and academics are in dissent in terms of the factors causing the military coup in Turkey. In this study, "1980 military coup" was chosen as the case and by examining the Turkey's Grand National Assembly (TGNA) United Meeting Minutes (UMM) between the years 1974-1980, the main reason behind the factors causing the interruption of democracy has been tried to be revealed. In addition, secondary sources written on the subject - books and academic articles - were used to give the background of the 1980 military coup and to present the evaluation of the subject in a broad framework.

When the factors caused the September 12 military coup were investigated in the literature; anarchy, terrorism (Akıncı, 2013: 41), conflict between right and left ideologies (Durna and İnal, 2010: 125-129), foreign policy problems, economic issues (Keskin, 2019: 257), corruption of state institutions, irregularities by politicians and political instability come to the fore (Guler, 2006: 78-81).

In addition to the factors mentioned above that triggered the coup decision of the TAF, the sense of responsibility arising from the internal functioning of the army was also influential in the decision process. Considering the founding purpose of the TAF, it can be said that it has a praetorianist¹ structure (rs, 2006: 4). The duty of protecting the republic and the nation has been attributed to every soldier under the TAF by the oath specified in the 37th article of the TAF's Internal Service Law No. 211 dated 1961.

I take an oath to obey my nation and republic in peace and war, on land, at sea and in the air; at all times and everywhere, with honesty and affection, service and laws and orders and my superiors and I take an oath on my honor that I will gladly sacrifice my life for the sake of my homeland, republic and duty, knowing the honor of military service as cherished by the Turkish flag (Official Gazette, 04.01.1961)

Based on this article, the TAF tried to legitimize the military intervention by claiming that it carried out to protect Atatürk's revolutions and to ensure national security. Despite this, the fact that the relevant article did not give the army an explicit authority to intervene caused the military coup to be criticized by various circles. The intervention has not only revealed the conflict and power struggle between the army and the government, but also caused the army to polarize itself.

When evaluated from the perspective of the army, the intervention was made with "good intentions" such as ensuring the continuity of the development, republic and reforms in the country and protecting them (Yeşilbursa, 2019: 399-405; Biçer, 2016: 16-17; Çelik, 2010: 218). Due to the power struggle that occurred after the intervention, the military's close interest in politics, the interruption of democracy in order to "protect democracy" and the restriction of individual rights and freedoms, the coups have harmed societies and democracy more than the civilian government they replaced (Karacan, 2015: 97-111).

In order to understand the background of the reasons that triggered the 1980 military coup, it is necessary to examine the pre-coup period. In our study, January 26, 1974 has been selected as the start date of the period leading to the coup, which was the date that prime minister Bulent Ecevit has established a coalition government with National Salvation Party and that the 37. government of the Republic of Turkey took the office. The reason of choosing this specific date is the observed by the impact of the army on governments established and government policies implemented between 1971-1974 after the memorandum issued on March 12, 1971. In addition, with the escalation of the Cyprus issue, reasons such as the army's return to its barracks and a break in politics were effective in choosing 1974 as the start date of the study. In this study, using the content analysis method, the first, middle and final combinations were selected with regular sampling technique from the minutes of the 13-19th meeting year of the UMM of TGNA between the years 1974-1980, were analyzed and it has been aimed to determine the main factor that triggered the coup.

As a result of this study, it was revealed that the most important factor triggered the coup was the obstruction of the democratic system by preventing the functioning of the legislative power and the government's functioning by the deputies acting with a non-consensual approach. In the parliamentary system where an elected government is expected to serve for four years (Gl, 2014: 60-64), the fact that seven coalition governments were formed between 1974 and 1980 - two of which did not receive a vote of confidence - and

¹ Praetorianism is the situation where the armed forces see themselves as the protector of the state, the current regime, or the existing power and rulers. In this understanding, the army can directly or indirectly lead the country's politics and agenda, and intervene when it deems necessary.

the average term of office of these governments was less than one year (Kazdal, 2020: 23-28) support the argument of the study.

Keywords: Diplomatic history, military coup, content analysis, instability, culture of consensus

Öz: Türkiye’de 12 Eylül 1980 tarihinde meydana gelen askeri darbe ve bu darbeye neden olan etmenler bugün hala tartışılmaktadır. Bu askeri darbeye ekonomik, toplumsal, hukuksal ve yönetsel birtakım sorunların neden olduğu aşikârdır. Konuyla ilgili yapılan literatür taramasında, araştırmacı ve akademisyenlerin Türkiye’deki askeri darbelere neden olan etmenler konusunda fikir ayrılığına düştüğü gözlemlenmiştir. Bu çalışma, 1980 askeri darbesinin meydana gelmesini tetikleyen ana etmeni ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın yöntemi, muhteva analizinin iki temel yönteminden biri olan kavram analizi yöntemidir. Çalışmanın veri kaynağını Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 1974-1980 yılları arasındaki Birleşik Toplantı Tutanakları oluşturmaktadır. Araştırmamızda darbeye giden dönemin başlangıç tarihi olarak 1974 yılı seçilmiştir. Bunun nedeni, 12 Mart 1971 tarihinde verilen muhtıra sonrası kurulan hükümetlerde ve hükümet politikalarında ordunun etkisinin gözlenmesidir. Ayrıca, Kıbrıs sorununun tırmanmasıyla birlikte ordunun kışlasına dönüp, siyaset yapmaya ara vermesi gibi nedenler de araştırmanın başlangıç tarihi olarak 1974 yılının seçilmesinde etkili olmuştur. Bu yöntem ile 1980 askeri darbesinin meydana gelmesinde etkili olduğu düşünülen etmenler beş kategori altında toplanmış, kelimelerin geçtiği bağlamlar değerlendirme ölçütleri kıstas alınarak analiz edilmiş ve milletvekillerinin söz konusu etmenler üzerinde uzlaşmadan yana olup olmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın temel hipotezi, 1980 askeri darbesini tetikleyen en önemli etkenin milletvekillerinin uzlaşma aleyhtarı tavırlarının hükümetin çalışmasını engelleyerek sistemin tıkanmasına sebep olduğudur. Bu çalışmada, beş kategori altında toplamda 10.670 kere geçen kelimeler Anahtar Kelime Bağlamı yöntemiyle hipotezi test etmek amacıyla analiz edilmiş ve %89 gibi bir oranla bu argümanın geçerliliği ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siyasi tarih, askeri darbe, muhteva analizi, istikrarsızlık, uzlaşma kültürü

Giriş

12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ikinci askeri darbesini gerçekleştirmiştir. Bu askeri darbeye ekonomik, toplumsal, hukuksal ve yönetsel birtakım sorunların neden olduğu bilinmektedir. Konuyla ilgili yapılan literatür taramasında, araştırmacı ve akademisyenlerin Türkiye’deki askeri darbelere neden olan etmenler konusunda fikir ayrılığına düştüğü gözlemlenmiştir. Bu çalışmada 1980 askeri darbesi vaka olarak seçilmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin (TBMM) 1974-1980 yılları arasındaki Birleşik Toplantı Tutanakları (BTT) incelenerek demokrasinin sekteye uğramasına neden olan etmenlerin arka planında yatan ana neden ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, 1980 askeri darbesinin arka planını vermek ve konunun değerlendirmesini geniş bir çerçevede sunmak amacıyla konuyla ilgili yazılmış ikincil kaynaklardan da- kitaplar ve akademik makaleler- da yararlanılmıştır.

Literatürde 12 Eylül askeri darbesine neden olan etmenler araştırıldığında; anarşi, terör (Akıncı, 2013: 41), sağ ve sol ideolojilerin çatışması (Durna & İnal, 2010: 125-129), dış politikadaki sorunlar, ekonomik sorunlar (Keskin, 2019: 257), devlet kurumlarının yozlaşması, siyasetçilerin yaptığı usulsüzlükler ve siyasi istikrarsızlık (Güler, 2006: 78-81) ön plana çıkmaktadır.

TSK’nin darbe kararını tetikleyen yukarıda saydığımız faktörlerin yanı sıra ordunun iç işleyişinden kaynaklanan sorumluluk hissiyatı da karar sürecinde etkili olmuştur. TSK’nin kuruluş amacı göz önüne alındığında pretoryanist² bir yapıya sahip olduğu söylenebilir (Örs, 2006: 4). 1961 tarih ve 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu’nun 37. maddesinde belirtilen ant ile TSK bünyesindeki her askere, cumhuriyeti ve milleti koruma görevi atfedilmiştir.

² Pretoryanizm, silahlı kuvvetlerin kendini devletin, mevcut rejimin veya mevcut iktidar ve yöneticilerin koruyucusu olarak görmesi durumudur. Bu anlayışta ordu doğrudan veya dolaylı olarak ülke siyasetine ve gündemine yön verebilmekte, gerekli gördüğü durumlarda ise müdahalede bulunabilmektedir.

Barışta ve savaşta, karada, denizde ve havada her zaman ve her yerde milletime ve cumhuriyetime doğruluk ve muhabbetle, hizmet ve kanunlara ve nizamlara ve amirlerime itaat edeceğime ve askerliğin namusunu Türk Sancağının şanını canımdan aziz bilip icabında vatan, cumhuriyet ve vazife uğrunda seve seve hayatımı feda eyleyeceğime namusum üzerine ant içerim. (Resmî Gazete, 04.01.1961)

TSK, askeri müdahaleyi bu maddeden hareketle, Atatürk devrimlerini koruma ve milli güvenliği sağlama amacıyla yaptığını ileri sürerek meşrulaştırmaya çalışmıştır. Buna rağmen, ilgili maddenin orduya açık bir şekilde müdahale yetkisi vermemiş olması askeri darbenin çeşitli çevrelerce eleştirilmesine neden olmuştur. Yapılan müdahale, ordu ve iktidar arasındaki çekişme ve güç kavgasını açığa çıkarmanın yanı sıra ordunun kendi içinde kutuplaşmasına da neden olmuştur.

Ordunun bakış açısından değerlendirildiğinde, müdahale ülkedeki gelişimin, cumhuriyetin ve reformların devamlılığını sağlama ve onları koruma gibi “iyi niyetler” ile yapılmıştır (Yeşilbursa, 2019: 399-405; Biçer, 2016: 16-17; Çelik, 2010: 218). Müdahale sonrası meydana gelen güç mücadelesi, ordunun politikaya olan yakın ilgisi, “demokrasiyi korumak” amacıyla demokrasinin sekteye uğratılması ve aynı şekilde kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması gibi nedenlerden dolayı darbeler; toplumlara ve demokrasiye yerine geldikleri sivil hükümetten daha fazla zarar vermişlerdir (Karacan, 2015: 97-11).

1980 askeri darbesini tetikleyen nedenlerin arka planını anlamak için darbe öncesi dönemi incelemek gerekmektedir. Araştırmamızda darbeye giden dönemin başlangıç tarihi olarak Bülent Ecevit’in başbakanlığında Milli Selamet Partisi (MSP) ile kurulan, Türkiye Cumhuriyeti’nin 37. Hükümetinin göreve başladığı 26 Ocak 1974 tarihi seçilmiştir. Bunun nedeni, 12 Mart 1971 tarihinde verilen muhtıra sonrası 1971-1974 yılları arasında kurulan hükümetlerde ve hükümet politikalarında ordunun etkisinin gözlenmesidir. Ayrıca, Kıbrıs sorununun tırmanmasıyla birlikte ordunun kışlasına dönüp, siyaset yapmaya ara vermesi gibi nedenler de araştırmanın başlangıç tarihi olarak 1974 yılının seçilmesinde etkili olmuştur. Bu çalışmada muhteva analizi yöntemi kullanılarak 1974-1980 yılları arasındaki TBMM BTT’nin, 13-19. toplantı yılı tutanakları içerisinde düzenli örnekleme tekniğiyle seçilen ilk, orta ve son birleşimler analiz edilerek darbeyi tetikleyen ana etkenin ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda darbeyi tetikleyen en önemli etkenin uzlaşmadan uzak bir yaklaşımla hareket eden milletvekillerinin yasama erkinin görevini yerine getirmesini ve hükümetin çalışmasını engelleyerek demokratik sistemi tıkaması olduğu ortaya çıkmıştır. Seçilmiş bir hükümetin dört yıl görev yapması öngörülen parlamenter sistemde (Gül, 2014: 60-64), 1974-1980 yılları arasında yedi koalisyon hükümeti kurulması -ki bunların ikisi güvenoyu alamamıştır- ve bu hükümetlerin ortalama görev sürelerinin bir yıldan daha az olması (Kazdal, 2020: 23-28) çalışmanın argümanını destekler niteliktedir.

Veri ve Yöntem

Türkler savaşçı bir millet olduğu için ordu her zaman kilit kurumlardan biri olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu’nda modernleşmenin başladığı (Ahmad, 2006: 31-33), cumhuriyetin temellerini atan entelektüellerin yetiştiği ordu kurumunun (Ahmad, 2006: 93-95) iki askeri darbe yapması ve iki müdahalede bulunması, titizlikle incelenmesi gereken önemli bir konudur. Bu amaçla 1980 askeri darbesi incelenmeye karar verildiğinde, ordunun neden darbe yaptığını anlamak için orduyu darbe yapmaya iten en önemli etkenin bulunmasıyla bir sonuca ulaşabileceği düşünüldü. O sebeple araştırmanın konusu “1980 askeri darbesini tetikleyen en önemli etken” olarak belirlendi.

Literatür taraması için 1980 askeri darbesi ile ilgili akademik çalışmalar araştırılmıştır. Bu çalışmalar içerisinde özellikle darbenin sebeplerini arayan ve açıklamaya çalışan eserler incelenmiş ve buna ek olarak literatürde de sıklıkla atıf verilen TBMM tutanakları bu çalışmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur. Bunun nedeni TBMM BTT’nin 1974-1980 yılları arasındaki dönemi ve halkın temsilcisi olan mebusların görüşlerini en iyi şekilde yansıtmasıdır.

Bu araştırmada muhteva analizinin iki temel yönteminden biri olan kavram analizi yöntemi kullanıldı. Fatma Acun'un (2005) tanımıyla:

Muhteva analizi, bir veya bir dizi metin içerisinde belli kelimelerin/kavramların varlığını, kullanım sıklığını ve aralarındaki ilişkileri belirlemek için kullanılan bir araştırma metodudur. Bu metodla araştırmacılar, belirledikleri kelimeler, kavramlar veya ibarelerin metin içerisindeki varlığını sayıya dökebilir, anlamları ve aralarındaki ilişkileri tahlil edebilir, metnin vermek istediği mesaj, yazarı, hatta metnin yazıldığı dönem hakkında çıkarsamada bulunabilirler. (s. 27-28)

Çalışmanın bu bölümünde, muhteva analizinin TBMM BTT'lere nasıl uygulandığı aşama aşama detayları ile verildi. İlk aşamada, araştırma sorusu '12 Eylül 1980 askeri darbesini tetikleyen en önemli etken nedir?' olarak belirlendi. İkinci aşamada, 1974-1980 yılları arasındaki TBMM BTT tutanaklarını içeren çalışmanın analiz edilecek veri sayısını azaltmak amacıyla araştırmada düzenli örnekleme tekniği kullanılmıştır. Üçüncü aşamada, yapılacak analizin düzeyi kelime, kelime grupları ve kelime öbeklerinin kodlanması olarak belirlendi ve 1980 darbesini tetiklediği öne sürülen kavramlar; anarşi, ekonomik sorunlar, yolsuzluklar ve istikrarsızlık olmak üzere 4 kategoriye ayrıldı. Yukarıda belirtilen kategoriler, darbenin meydana gelmesinde etkili olduğu düşünülen konular arasından seçildi. Analizin boyutunu genişletmek için anlam bakımından benzer olduğu düşünülen kelimeler de ilgili kategorilere dâhil edildi. Ekonomik sorunlar kategorisine *zam* ve *dar gelir* kelimeleri; yolsuzluklar kategorisine *görevi/vazifeyi ihmal*, *görevi/vazifeyi suistimal*, *yetkilerini kötüye kullanma* ve *meclis soruşturması* kelimeleri; istikrarsızlık kategorisine *erken seçim*, *hükümet bunalımı*, *çekişme* ve *rekabet* kelimeleri ve anarşi kategorisine ise *iç badire*, *grev* ve *sıkıyönetim* kelimeleri dahil edildi. Bu kavramlar esnek kodlama yöntemiyle, metin analiz programı olan TEXSTAT ile kodlandı. Esnek kodlama yöntemi, analiz için önceden seçilen kelimelere ek olarak Kelime Kullanım Sıklığı (KKS) tekniği esnasında ortaya çıkan ve önemli olduğu düşünülen kelimelerin analize dâhil edilmesine olanak sağlayan bir yöntemdir (Acun, 2005: 30-31). TEXSTAT programı ise sayıca fazla belgelerin analizine olanak sağlaması, kolay kullanımı ve çok dilli olması sebebiyle tercih edildi.

Dördüncü aşamada, KKS ve Anahtar Kelime Bağlamı (AKB) teknikleri kullanıldı (Acun, 2005: 31-33). KKS tekniği ile meclis gündeminin ne olduğu tespit edilmeye çalışıldı. TEXSTAT programının "word forms" kısmından KKS analizi; "concordance" kısmından ise AKB analizi yapıldı. Beşinci aşamada, bu kavramların geçtiği bağlamlar belirlenen kriterler göz önünde tutularak analiz edildi.

Değerlendirme ölçütleri aşağıda belirtilmiştir:

1. Kelimenin geçtiği bağlamda uzlaşmayı çağrıştıracak herhangi bir söylem var mıdır?
2. Konuşmayı yapan vekilin söylemleri karşı tarafı suçlayıcı nitelikte midir?
3. Kelimenin geçtiği bağlamda hakaret veya küçümseyici herhangi bir ifade kullanılmış mıdır?
4. Kelimenin geçtiği bağlam, söylemlere olumlu bir anlam mı yoksa olumsuz bir anlam mı yüklemiştir?

Değerlendirme ölçütlerini belirlerken ki temel amacımız, kelimenin geçtiği bağlamın uzlaşma taraftarı mı yoksa aleyhtarı mı olduğunu tespit etmektir. Bu vesileyle, bu makalenin hipotezini test etme amacı güdülmüştür.

Değerlendirme ölçütleri göz önünde tutularak yapılan analizi olumlu (uzlaşma taraftarı), olumsuz (uzlaşma aleyhtarı) ve kararsız (kelimenin geçtiği bağlamın uzlaşma taraftarı mı yoksa aleyhtarı mı olduğunun belirlenememesi) olmak üzere üç kategoride gruplandırdık. Bu analizin nasıl yapıldığını ve değerlendirme ölçütlerinin kelimelerin geçtiği bağlama nasıl uygulandığını göstermek amacıyla anarşi ve sıkıyönetim kelimelerinin geçtiği altı bağlamı aşağıda örnek olarak verip analiz ettik. Analiz sonunda ise o kelimenin hangi kategoride gruplandırıldığını açıklamalarıyla aktardık.

“...netim döneminde hem eskisinden daha ciddi sayılabilecek iddialarda bulunacaksınız, hem de sıkıyönetim oylamasını, Hükümeti düşürme aracı olarak kullanmaya kalkışacaksınız ve bunu halka açıkla...” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 25.04.1979: 134).

‘Hükümeti düşürme aracı’ tabiriyle muhalefetin suçlandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple, bu kelimenin geçtiği bağlam olumsuz olarak değerlendirildi.

“..., Hükümetin gösterdiği lüzuma grubumuz önem vermekte ve bu lüzumu Hükümet gördüğüne göre, sıkıyönetimin uzatılması yolundaki teklife olumlu oy vermeye kararlı bulunmaktadır. Sayın Bakanın bugün...” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 19.09.1974: 96).

Bu ifadeye bakıldığında sıkıyönetim hakkında hükümetin eylemlerinden tatmin olduğu ve söz konusu eylemlerin desteklediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, bu kelimenin geçtiği bağlam olumlu olarak değerlendirildi.

“...ün olduğu gibi bugün de memleketimizin iç koşulları, memleketin herhangi bir köşesinde bir sıkıyönetim idaresine lüzum göstermemektedir; fakat dış koşullar için, maatteessüf aynı şeyi söylemek...” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 04.11.1974: 3).

Bu ifadeye bakıldığında, sıkıyönetimin geçtiği bağlamda bu kelimenin olumlu mu yoksa olumsuz yönde mi kullanıldığı konusunda bir yargıya varılamamıştır. Bu sebeple, bu kelimenin geçtiği bağlam kararsız olarak değerlendirildi.

“...gayret etmeliyiz. Siyasal parti liderlerimiz, ülkenin her yönden bütünlüğünü korumada ve anarşiyle mücadelede, teşhislerde görüş birliğine varmalı ve aralarında dayanışma sağlamalıdır...” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 19.12.1979: 13).

‘görüş birliğine varmalı’ ve ‘dayanışma sağlamalıdır’ tabirleriyle bir milletvekilinin diğer milletvekillerini uzlaşmacı bir tavra davet ettiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, bu kelimenin geçtiği bağlam olumlu olarak değerlendirildi.

“...rlarına kıyılmış olması, anarşinin artmasının önemli sebepleri arasındadır. Bu İktidarın, anarşi karşısında beceriksizliği ve başarısızlığı iyice anlaşılmıştır. Sayın Başbakan ve yüksek...” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 19.04.1978: 33).

‘Beceriksizliği ve başarısızlığı’ tabirleriyle iktidarın suçlandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple, bu kelimenin geçtiği bağlam olumsuz olarak değerlendirildi.

“...lanmalıdır. Sayın Ecevit Hükümeti tarafından bir yıl kadar önce Parlamento’ya sevk edilen anarşiyle ilgili yasal önlemler paketinin zamanında bir sonuca ulaştırılamamış olması ciddi üzüntü...” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 19.12.1979: 12).

Anarşi kelimesinin geçtiği bağlamda herhangi bir olumlu ya da olumsuz yargı bulunamadığından, bu kelimenin geçtiği bağlam kararsız olarak değerlendirildi.

Yapılan analizlerin sonucunun argümanı destekleyici nitelikte olup olmadığı bulgular bölümünde tartışıldı. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulguların çalışmanın hipotezini ne ölçüde desteklediği anlatılmaya çalışıldı.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde kavram analizi sonucunda ulaşılan veriler sunulmaktadır. Bu çalışma kapsamında, TBMM’nin 1974-1980 yılları arasındaki BTT’leri kavram analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İlk olarak 1974-1980 yılları arasındaki belgelerin ilk, orta ve son birleşimleri düzenli örnekleme tekniği ile belirlenmiş ve belirlenen bu birleşimler KKS yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu analiz neticesinde sayıca en fazla kullanılan kelimeler arasından *ceza*, *iddiasıyla/e*, *eyleminin*, *hakkında* ve *önergesi* kelimeleri meclis gündeminde sıkça yer alması ve geniş kapsamlı olması nedeniyle analize dahil edilmiştir. Bu kelimelerin diğer kategorilerle herhangi bir ilişkisi

olmaması sebebiyle beşinci bir kategori oluşturulmuştur. Yeni kategori, ilgili kelimelerin çağrıştırdığı anlama göre 'hukuk' olarak adlandırılmış ve bu kelimeler hukuk kategorisi altında analiz edilmiştir. KKS yöntemiyle analiz edilen kelimelerin sayısal verileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: TBMM'nin 1974-1980 Yılları Arasındaki BTT'lerinin KKS ve AKB Yöntemiyle Analizi Sonrası Elde Edilen Sayısal Veriler

Kategoriler	Analiz Edilen Kelimeler	KKS	AKB Olumsuz	AKB Olumlu	Kararsız
Hukuk	Hakkında	2.422	2.239	10	173
	Önergesi	1.404	1.260	4	140
	İddiasıyla/e	1.393	1.393	-	-
	Ceza	1.361	1.307	8	46
	Eyleminin	912	912	-	-
Yolsuzluklar	Meclis Soruşturması	1.826	1.712	5	109
	Görevi/Vazifeyi İhmal	149	146	2	1
	Yetkilerini Kötüye Kullanma	21	20	1	-
	Görevi/Vazifeyi Suistimal	16	16	-	-
Anarşi	Sıkıyönetim	692	211	160	321
	Anarşi	306	208	40	58
	Grev	42	13	18	11
	İç Badire	5	5	-	-
Ekonomik Sorunlar	Zam	62	58	-	4
	Dar Gelir	21	20	1	-
	Ekonomik Sorunlar	3	1	1	1
İstikrarsızlık	Hükümet Bunalımı	17	1	12	4
	Rekabet	8	6	1	1
	Çekişme	7	3	4	-
	Erken Seçim	3	2	-	1
Toplam		10.670	9.533	267	870

Tablo 1 incelendiği zaman en çok kullanılan kelimenin *hakkında* olduğu görülmektedir. Bununla birlikte en az kullanılanlar *erken seçim* ve *ekonomik sorunlar* kelimeleridir. Bu veriler ile mecliste en çok konuşulan konu göz önüne alındığında, *hakkında* kelimesinin çok kapsamlı olması ve bağlamda olumlu veya olumsuz anlamlarda kullanılmış olabileceği düşünüldüğünden analize dâhil edilmiştir. Örneğin, *hakkında* kelimesi herhangi bir konu veya kişi ile ilgili suçlama, iddia, eleştiri, aklamaya veya savunma amaçlı kullanılabilirdiği için çeşitli çıkarımlar yapılmasına imkân sağlamaktadır. *Erken seçim* kelimesinin az kullanılmasının nedeni olarak meclis üyelerinin gündeminde erken seçimin olmamasını söyleyebiliriz. Ancak bu konunun benzer kelimelerle de ifade edilmiş olabileceğinin göz önünde tutulması gerekmektedir. Sadece bu kelime temel alınarak meclis gündeminde bu konuların olmadığına dair bir sonuç çıkarılamaz.

Buna ek olarak, ekonomik sorunlar ve istikrarsızlık kategorisinin kelimelerinin mecliste en az kullanılan kelimeler olması, bu dönemde istikrarsızlığın ve ekonomik sorunların olmadığını düşündürülebilir. Böyle düşünüldüğü zaman, bu veri, özellikle bu çalışmanın argümanını destekler nitelikte gözükmebilir; fakat unutulmamalıdır ki, Türkiye gibi demokratik gelişimini henüz tamamlamamış ülkelerde (Turan, 1978: 10-19) muhalefet partileri, eleştirilerini mevcut iktidarın popülaritesini ve halk desteğini azaltmak ve onları iktidardan düşürmek, böylece kendilerinin iktidara geçişini kolaylaştırmak amacıyla yaparlar. Demokratik gelişimini tamamlayan ülkelerde ise bu durum farklıdır. Muhalefet partisi doğası gereği hükümetin yapmış olduğu işlemleri kontrol etmek, ülkedeki sorun ve eksikliklerin giderilmesi için eleştirilerini hükümete yöneltmekle yükümlüdür (Savcı, 1959: 144). Buradan hareketle, Türkiye'de muhalefet partilerinin iktidar partisinden istikrarı sağlamasını istemeyeceği düşünülebilir. Çünkü istikrarı sağlaması durumunda,

iktidar partisinin popülaritesi artacak ve muhalefet partilerinin iktidara geçişi zorlaşacaktır. Bu sebeple, muhalefet partilerinin istikrar üzerinde pek fazla durmadığı, istikrarsızlık kelimesinin az kullanılmasının bu açıdan olumsuz bir etkisinin olmayacağı söylenbilir. Aynı Şekilde, anarşi ve yolsuzluklar kategorilerindeki kelimelerin sayıca fazla olması nedeniyle, ülkede ekonomik sorunlardan daha önemli sorunlar olduğu, bu sebeple de ekonomik sorunlar kategorisindeki kelimelerin az kullanıldığı iddia edilebilir. Buna ek olarak, ekonomik sorunlar tartışılırken *ekonomik sorunlar* ifadesi haricinde çeşitli kelimeler de kullanılmış olabileceğinden, bu kategoride belirlediğimiz kelimelerin seçiminde çeşitli sıkıntılar yaşanmıştır. Yine bu nedenle de bu kategori için tercih edilen kelimelerin sayısının az olduğu söylenbilir.

Tablo 1’de ayrıca, beş kategori altında AKB yöntemiyle analiz edilen kelimelerin ıktıları da verilmiştir. İlk olarak, *hakkında* kelimesi olumsuz kategoride en çok kullanılan kelime olmuştur. Onu, *meclis soruşturması*, *iddiasıyla/e* ve *nergesi* ifadelerinin takip etmesi, milletvekillerinin karşı grup ile ilgili söylemlerinin temelde uzlaşı kültüründen uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Olumsuz anlamda en çok kullanılan kelimelerden bir diğeri olan *ceza* ise bize milletvekillerinin meclis çalışmalarında yapıcı olmaktan uzak olduklarını göstermektedir. Sayıca çok olmasına rağmen, *eyleminin* ve *iddiasıyla/e* kelimelerinin milletvekilleri tarafından sadece olumsuz yönde kullanılması, milletvekillerinin uzlaşı kültüründen uzak olduğunu net bir Şekilde ortaya koymaktadır.

Diğer ilginç bir çıktı ise, *anarşi* kategorisinde yer alan kelimelerin kullanıldığı bağlam içerisinde genelde olumsuz veya kararsız sayılabilecek bir anlam ifade etmesidir. Bu kategorideki kelimeler, olumlu anlamda; yani uzlaşıyı ifade edecek Şekilde, çok az kullanılmıştır. Bu kelimelerin kritik olmasının sebebi, iktidar partisinin otoritesini kaybettiğini ortaya koyan göstergeler olmasıdır. *Sıkıyönetim ağırısı*, *i badire* ve *anarşi* ifadelerinin konuşulması, iktidar partisinin halk üzerindeki kontrolünü kaybettiğini göstermektedir. Buna rağmen, bu olağan dışı durumlarda bile muhalefet partilerinin uzlaşıdan uzak olduğu, bu kelimelerin geçtiği metinlerdeki ifadelerin %75-80 oranla olumsuz veya kararsız olarak değerlendirilmesinden anlaşılmıştır. Muhalefet partisi, hükümeti en zor zamanlarında desteklememiş, enkaz teslim alacak olsa bile, kendisinin iktidara geçişine yatırım yapmıştır.

Ekonomik sorunlar kategorisinde ise *zam* ve *dar gelir* kelimelerinin neredeyse tamamı olumsuz anlamda kullanılmıştır. Bu durum ülkede çeşitli ekonomik sıkıntılarının olduğunu doğrular bir göstergedir. Bununla birlikte, sadece *ekonomik sorunlar* kelimelerinin geçtiği bağlamlar, partilerin ve milletvekillerinin konuya ilişkin tutumuna dair net bir fikir vermekten uzaktır. Bunun sebebinin ise partilerin kamuoyunda ekonomik sorunlara yönelik ılımlı söylemleri olduğu düşünülmektedir. Partiler, kendi tabanındaki desteği muhafaza etmek ve etki alanlarını arttırmak amacıyla ekonomik sorunlar olduğunu kabul etmekle beraber partiler üstü hareket ettiklerini göstermek istiyor olabilirler.

Çekişme ve *rekabet* kelimelerinin çalışmanın argümanından hareketle daha fazla kullanılması beklenilmiştir. Buna karşın, bu kelimelerin sadece partiler arasındaki rekabet anlamında kullanılması beklenilmemelidir. Bu kelimeler bilakis çok yönlü kullanılabilir. Özellikle *ekişme* kelimesinin olumlu anlamda sayıca çok çıkmasının sebebinin de bu olduğu düşünülmektedir.

Yolsuzluklar kategorisindeki kelimeler, bağlamı içerisinde genelde olumsuz anlamda kullanılmıştır. Bunun sebebi, partilerin ve milletvekillerinin birbirlerinin popülaritesini düşürmek ve kamuoyunda karşı tarafa olan desteği azaltmak amacıyla birbirlerini suçlamalarıdır.

Hükümet bunalımı kelimesi, her ne kadar sayı olarak az kullanılmış olsa da kelimenin geçtiği metinlerde (yüzdesel olarak) oğunlukla olumlu anlamda kullanılmış olması nedeniyle dikkat çekmektedir. İktidar veya muhalefet partisinin bu söylemi olumlu yönde, iş birliğini gösterir Şekilde kullanmaları kamuoyundaki destekçilerine verilen bir mesaj olabilir. Amaç, kendi partilerinin mevcut sorunları çözmek amacıyla iş birliği yaptığını göstermek olabilir. Elbette bu yaklaşım sadece bir varsayımdan ibarettir. 1974-1980 yılları arasında hkmetler koalisyonlar aracılılığıyla

kurulmuştu. Bu sebeple partiler, birbirleriyle iş birliği yapmak amacıyla bu yapıcı söylemleri kullanmış da olabilirler.

Çalışmada, beş kategori altında seçilen kelimelerin toplamda 10.670 kere kullanıldığı saptanmış ve söz konusu kelimelerin kullanımı AKB yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu kelimelerin 870 tanesi -bu çalışmada analiz edilen tüm kelimelerin %8,2'si- kararsız olarak değerlendirilmiştir. Bunun sebebi, kelimenin olumlu anlamda mı yoksa olumsuz anlamda mı kullanıldığına, bulunduğu metin içerisinde anlaşılma uygun olmamasıdır. Bu durum, bilgisayar ekranımıza sığan kelimelerin sayıca az olmasından da kaynaklanabilir; fakat bu, çalışma kapsamında öngörülmüş ve kabul edilmiş bir durumdur. Aynı şekilde, bu kelimelerin geçtiği metinlerin analizi sonucunda sadece 267 tanesinin olumlu anlamda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu da analiz edilen tüm kelimelerin %2,5'ine tekabül etmektedir. Yaklaşık olarak kelimelerin %89,3'ü olumsuz bir anlamda; yani uzlaşından uzak bir yaklaşımla kullanılmıştır. Bu durum, çalışmanın argümanını destekler niteliktedir.

Tablo 2³: 1974-1980 Yılları Arasında Meclise Katılımın Sayısal Verileri

Yıllar	Yeterli Çoğunluk	Yetersiz Çoğunluk	Kararın Çıkmadığı
1974	7	1	2
1975	9	-	1
1976	8	1	-
1977	2	3	-
1978	7	5	1
1979	8	2	-
1980	64	59	49

Son olarak, milletvekillerinin TBMM toplantılarına katılımı yıllara göre Tablo 2'de verilmiştir. Yukarıdaki tablodan da görülebileceği üzere diğer yıllar ile kıyaslandığında 1980 yılının olağan dışı bir yıl olduğu ortadadır. Diğer yıllarda ortalama 8-10 kez yapılan toplantılar, 1980 yılında 123 kez yapılmış, bunların sadece 64'ünde çoğunluk sağlanmış ve 15'inde uzlaşa sağlanıp karar çıkmıştır. Bu durum bize, 1980 yılında istikrarsızlığın had safhaya ulaştığını göstermesi bakımından önemlidir. İstikrarsızlık, milletvekillerinin iş birliğinden ve uzlaşından uzak tutum sergiledikleri bu toplantıların 59'unda yeterli çoğunluk sağlanamadığı için toplantının ertelenmesinden veya yeterli çoğunluk sağlanan toplantıların sadece 15'inde karar çıkmasından anlaşılmaktadır. 1980 yılında toplantı sayısındaki artışa sebep olarak ülkenin çeşitli yerlerinde patlak veren protestolar, grev, anarşi ve sağ-sol olayları ile ekonomik sorunlar gösterilebilir. Böyle bir dönemde, milletvekillerinin meclisin ve hükümetin çalışmasını engelleyici tutumları nedeniyle yasama ve yürütme erki görevlerini yerine getirememiş ve ülkedeki sorunlara çözüm önerememiştir. Söz konusu uzlaşma karşıtı tutumlar ve istikrarsızlık ortamının yarattığı çözümsüzlük nedeniyle TSK'nın 12 Eylül 1980 tarihinde ülke yönetimine müdahale ettiği anlaşılmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde paylaşılan bulgular, darbeyi tetikleyen en önemli etkenin milletvekillerinin uzlaşa kültüründen uzak yaklaşımlarının yarattığı sorunların sistemi tıkaması olduğunu desteklemektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, 1980 askeri darbesinin milletvekillerinin uzlaşından uzak tutumlarının Türk siyasetini kutuplaştırması ve söz konusu kutuplaşmanın ülkenin sorunlarına çözüm üretilmesine engel olması nedeniyle gerçekleştirildiği iddia edilmiştir. Bu hipotezi test etmek amacıyla, 1980 askeri darbesinin meydana gelmesinde etkili olduğu düşünülen etkenler beş kategori altında toplanmış ve kavram analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan incelemeler sonrasında %89 gibi bir oranla bu argümanın geçerliliği ortaya konmuştur. Ayrıca, önceki bölümde, Tablo 2'de de

³ Bu tablo 1974-1980 arasında TBMM'de gerçekleşen toplam 176 Birleşik Toplantı Tutanağı'nın incelenmesi sonucu oluşturulmuştur. Birleşik Toplantı Tutanaqları'na ulaşmak için:

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_dergisi_pdfler.meclis_donemleri?v_meclisdonem=0

sunulduğu üzere, 1980 yılında olağan dışı bir şekilde 123 kez toplanılması ve bunların yaklaşık olarak yarısına tekabül eden 59 toplantıda yeterli çoğunluğun sağlanamaması, yeterli çoğunluk sağlandığı durumların ise sadece 15'inde uzlaşa sağlanıp karar çıkması, bu çalışmanın argümanını destekleyen diğer bir çıktıdır.

Çalışma öncesinde, kararsızlık oranının %10'a kadar çıkmasının sonucu değiştirecek bir etkisi olmayacağı kabul edilmiştir. Buradan hareketle, çalışmada analiz edilen tüm kelimelerin %8,2'sinin kararsız olarak değerlendirilmesi olağan bir durumdur. Daha sonraki çalışmalara bir öneri olarak, araştırmacılar kelimenin geçtiği bağlamın harf sayısını artırarak kararsızlık yüzdesini azaltabilirler. Analiz edilecek verinin büyüklüğünden dolayı -10.670 kelimenin geçtiği metinler incelendiği için- bu çalışmada tercihen bilgisayar ekranına tek seferde sığan metinler kıstas alınmıştır. Buna ek olarak, değerlendirme ölçütlerini belirlerken yapılacak analizdeki hata payını minimuma indirmek hedeflense de kelimelerin geçtiği bağlamın olumlu, olumsuz ya da kararsız olarak sınıflandırılması sırasında kişilerden kaynaklı meydana gelebilecek hatalar göz ardı edilmemelidir.

Bu araştırmada 12 Eylül askeri darbesine giden süreç incelenmiş ve TSK'nın darbe kararını tetikleyen nedenler analiz edilmiştir. Sonuç olarak, yapılan analizde araştırmanın hipotezinde belirtilen, milletvekillerinin uzlaşa taraftarı olmaması ve bu durumun hükümetin karar alma süreçlerini tıkaması darbeye giden yolda en etkili faktör olarak karşımıza çıkmıştır.

Kaynakça

1-TBMM Zabıtları

- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (28.06.1974). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 13. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (20.07.1974). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 13. Birleşim 3.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (19.09.1974). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 13. Birleşim 6.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (04.11.1974). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 14. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (04.03.1975). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 14. Birleşim 6.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (02.07.1975). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 14. Birleşim 11.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (28.01.1976). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 15. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (03.03.1976). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 15. Birleşim 4.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (16.06.1976). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 15. Birleşim 7.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (10.11.1976). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 16. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (26.01.1977). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 16. Birleşim 4.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (18.04.1977). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 16. Birleşim 7.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (29.06.1978). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 17. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (19.04.1978). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 17. Birleşim 4.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (14.06.1978). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 17. Birleşim 8.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (06.12.1978). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 18. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (25.04.1979). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 18. Birleşim 7.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (24.10.1979). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 18. Birleşim 13.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (19.12.1979). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 19. Birleşim 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (11.06.1980). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 19. Birleşim 62.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (11.09.1980). *Birleşik Toplantı Tutanakları*, Cilt 19. Birleşim 124.

2-Sürelî Yayınlar

Resmî Gazete, Tarih: 04.01.1961, Sayı: 10702.

3- Araştırma Eserler ve Makaleler

- Acun, F. (2005). Muhteva analizi metodu ve Cumhuriyet tarihi araştırmalarında kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 27-50.
- Ahmad, F. (2006). *Bir kimlik peşinde Türkiye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akıncı, A. (2013). Türk siyasal hayatında 1980 sonrası darbeler ve e-muhtıra. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 39-58.
- Biçer, S. (2017). 27 Mayıs 1960 askeri darbesi ve sonrasındaki askeri müdahaleler ile 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin sebep, sonuç, planlama ve icralarının mukayeseli analizi. *Bilge Strateji*, 9(17), 13-31.
- Çelik, N. (2010). Türkiye'de darbeler ve siyaset imkânı. *Mülkiye Dergisi*, 34(268), 209-224.
- Durna, T., & İnal, A. (2010). 12 Eylül, medya ve demokratikleşme sorunu. *Mülkiye Dergisi*, 34(268), 123-145.
- Gül, B. (2014). *Yönetimde istikrar ilkesi açısından Türkiye'de uygulanan seçim sistemleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, U. (2006). *Türkiye'de siyasal bir aktör olarak ordu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karacan, E. (2015). *Remembering the 1980 Turkish Military coup d'État: Memory, violence, and trauma*. Springer.
- Kazdal, N. (2020). *Türkiye'de 1970 sonrası kurulan koalisyon hükümetlerinde demokrasi anlayışı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Keskin, A. (2019). Öğrenci olaylarına genel bir bakış (1968-1980). *Atatürk Dergisi*, 8(2), 237-262.
- Örs, B. (2011). Türkiye'de yaşayan Ermenilerin "12 Eylül" algılaması. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 0(34), 1-17.
- Savcı, B. (1959). Muhalefetin görevi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 14(4), 144-215.
- Turan, İ. (1979). Parlamenter demokraside denetim işlevi ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 33(1), 1-33.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers:

1. Yazar/First author % 50,
2. Yazar/Second author % 50.

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).